

Az Őslénytani-Rétegtani Szakosztály 50 éve

DULAI Alfréd

Magyar Természettudományi Múzeum, Őslénytani és Földtani Tár; Budapest VIII, Ludovika tér 2.;
postacím: 1431 Budapest, Pf. 137; e-mail: dulai@nhmus.hu

50 years of the Palaeontological-Stratigraphical Section of the Hungarian Geological Society

Abstract

The Palaeontological-Stratigraphical Section of the Hungarian Geological Society was founded in 1963, and thus is one of the oldest thematic sections of the Society. In the early years the main activities involved various scientific sessions, larger thematic meetings and field trips. From the 80's and 90's organisation of the scientific sessions became more and more difficult; consequently, over the past 16 years the annual meetings (Hungarian Palaeontological Meetings) have become the most popular and typical programs. On the basis of the undiminished success of these annual meetings, it is expected that these will continue to be the predominant activity of the Palaeontological-Stratigraphical Section.

Keywords: jubilee, Hungarian Geological Society, Palaeontological-Stratigraphical Section

Összefoglalás

A Magyarhoni Földtani Társulat egyik legkorábbi tematikus részlegeként alakult meg az Őslénytani-Rétegtani Szakosztály 1963-ban. Az első 35 évben az előadói ülések, a tematikus nagyrendezvények és a terepbejárások jellemezték a szakosztály életét. Az 1980-as és 90-es években egyre jelentősebb szervezési problémák léptek fel az előadói ülések rendezése során. Emiatt az utóbbi 16 évben a Magyar Őslénytani Vándorgyűlések váltak a jellemző rendezvényekké. Ezek töretlen sikere arra utal, hogy várhatóan a jövőben is ez a rendezvényforma lesz az uralkodó szakosztály életében.

Tárgyszavak: évforduló, Magyarhoni Földtani Társulat, Őslénytani-Rétegtani Szakosztály

Bevezetés

A Magyarhoni Földtani Társulat (MFT) igen hosszú múltra tekint vissza, hiszen az egyik legelső hazai tudományos szervezetként alakult meg 1848-ban. Az őslénytani kutatások a kezdetektől fontos szerepet játszottak a társulat életében, ekkor azonban még nem volt jellemző a szakmán belüli tagozódás. A 20. században viszont az egyes szakterületek egyre jobban elkülönültek egymástól, ami az MFT szervezeti felépítésében is jelentkezett. Az 1960-as évek elején számos szakosztály jött létre a társulaton belül, amelyek a földtan és a földtudományok egyes részterületeit ölelték fel. Az 1963. január 9-én tartott előadói ülésen KERTAI György akkori társulati elnök bejelentette, hogy BOGSCH László vezetésével megalakult szakosztályunk jogelődje az

Őslénytani Szakcsoport (elnökeit és titkárait az I. táblázat mutatja). A szakcsoport 1967 áprilisától Őslénytani Szakosztály, majd 1970 márciusától Őslénytani-Rétegtani Szakosztály néven működött tovább. A társulat 1963. március 27-én tartott tisztújító közgyűlésének főtitkári beszámolójában MORVAI Gusztáv adatai szerint az Őslénytani Szakcsoportnak már az első évben 73 tagja volt. BÁLDI (1978) 400 regisztrált tagról írt, míg jelenleg 262 tagja van a szakosztálynak. Az aktív tagság azonban ennél mindig jóval kisebb volt, ami az előadói ülések, majd később a vándorgyűlések látogatottságán is jól lemérhető.

A szakosztály első 15 éves működéséről BÁLDI (1978), 25 éves jubileumáról KECSKEMÉTI (1991) adott ismertetést. Az Őslénytani-Rétegtani Szakosztály jelenlegi elnökeként rám hárul a megtisztelő feladat, hogy az 50 éves jubileumról

I. táblázat. Az Őslénytani-Rétegtani Szakosztály tisztségviselői az elmúlt 50 évben

Table I. Chairs and secretaries of the Palaeontological-Stratigraphical Section during the last 50 years

Év	Elnök	Titkár
1963-1966	BOGSCSI László	BÁLDI Tamás
1966-1969	CSEPREGHYNE MEZNERICS Ilona	BÁLDI Tamás
1969-1972	GÍFCZY Barnabás	BÁLDI Tamás
1972-1978	BÁLDI Tamás	GAJÁCZ András
1978-1985	KECSKEMÉTI Tíbor	NAGYMAROSY András
1986-1990	KECSKEMÉTI Tíbor	VÖRÖS Attila
1990-1994	VÖRÖS Attila	MAGYAR Imre
1994-1997	MÜLLER Pál	DULAI Alfréd
1997-2000	HABLY Lilla	DULAI Alfréd
2000-2003	PÁLFY József	DULAI Alfréd
2003-2009	PÁLFY József	MAGYAR Imre
2009	DULAI Alfréd	ŐSI Attila

a Földtani Közlöny hasábjain megemlékeztek. Koromnál fogva a társulat és a szakosztály életébe csak az 1980-as évek második felében kapcsolódtam be egyetemi hallgató-

ként, majd a 90-es évek közepétől végeztem érdemi munkát. Ennek ellenére a Földtani Közlönyben rendszeresen közölt társulati programok alapján az elmúlt 50 év egészéről adok rövid áttekintést, részletesebben kitérve az utóbbi 16 évet felölelő „vándorgyűlési korszakra” (II. táblázat).

A szakosztály működése a kezdetektől az 1990-es évek végéig

Kezdetben a jelenlegi 7 tagú vezetőség helyett egy nagyobb létszámú, 15 fős intézőbizottság irányította a szakcsoport életét. Az első éveket a sikeres előadói és külföldi úti beszámolók jellemezték, gyakran 30–40 fős hallgatósággal. Az előadói mellett népszerűek voltak a klubdelutának és a klubestek, ahol általában egyetlen előadás, vagy konferencia beszámoló hangzott el vitaindítóként. Az előadói elhangzó témák igen változatosak voltak mind a földtörténeti korok, mind az ősmaradványcsoportok tekintetében.

A hagyományos előadói mellett alkalmasszerűen nagyrendezvények szervezésére is vállalkozott a szakosztály,

II. táblázat. Az Őslénytani Rétegtani Szakosztály 50 éve: tények, számok, adatok

Table II. Fifty years of the Palaeontological-Stratigraphical Section: facts, numbers and data

Év	Rendezvény	Előadás	Poszter	Kiemelt rendezvény, Terepbejárás	Összes résztvevő
1963	4 előadói ülés 5 klubdelután	27			248
1964	4 előadói ülés, 4 klubdelután	21			219
1965	7 előadói ülés 2 klubdelután	39		Mikropaleontológiai Tanácskozás (12 előadás, 65 fő)	288
1966	6 előadói ülés 1 klubdelután	16			185
1967	4 előadói ülés 1 klubdelután	38		Palaeoökológiai Kollokvium (12 előadás, 82 fő); Evolúciós Kollokvium (9 előadás, 102 és 71 fő)	402
1968	9 előadói ülés 1 klubdelután	26			246
1969	9 előadói ülés	25			234
1970	9 előadói ülés 1 klubdelután	29			200
1971	9 előadói ülés 1 klubdelután	28		A rétegtani korreláció és osztályozás módszerei kollokvium (3 előadás, 62 fő)	305
1972	7 előadói ülés	13		Terepbejárás: Perbál, Dorog, Tata, Vértesszőlős (22 fő)	169
1973	7 előadói ülés 1 klubdelután	17		Terepbejárás: Hatvan, Sámsonháza, Márkháza, Kazár, Eger (33 fő)	179
1974	6 előadói ülés 2 klubdelután	17			214
1975	4 előadói ülés 1 klubdelután	13			115
1976	6 előadói ülés 1 klubdelután	17			178
1977	3 előadói ülés	5			47
1978	6 előadói ülés	32		Ősföldrajzi Ankét (20 előadás, 150 fő)	361
1979	7 előadói ülés 1 kerekasztal	29		Eocén-oligocén határ ankét (8 előadás, 64 fő); Terepbejárás: Várpalota, Felsőörs, Balatonfüred, Salföld, Kővágóörs, Sümeg, Darvastó, Úrkút, Tharkút (48 fő)	350
1980	9 előadói ülés	16		Terepbejárás: Pécs, Csarnóta, Máriagyűd, Siklós, Nagyarsány, Villány (45 fő)	291

II. táblázat. folytatás

Table II. continuation

Év	Rendezvény	Előadás	Poszter	Kiemelt rendezvény, Terepbejárás	Összes résztvevő
1981	9 előadóülés	52		Terepbejárás: Fdelény, Szendrőlád, Szendrő, Meszes, Rakaca, Rudabánya, Jósvalfő, Aggtelek, Putnok, Serényfalva (57 fő); Mikropaleontológiai Tanácskozás (25 előadás, 38 fő)	331
1982	8 előadóülés	15		Terepbejárás: Acsa, Bercel, Mohora, Szécsény, Nógrádszakál, Ipolytarnóc, Somoskő, Kazár, Sámsonháza, Buják	123
1983	5 előadóülés	29		Eocén-oligocén határ ankét (18 előadás, 72 fő)	194
1984	10 előadóülés	45		Biosztratigráfiai Ankét (16 előadás, 110 fő); Terepbejárás: Kővágószőlős, Cserkút, Pécs (Patacs, Mecsecszentkút, Abaliget ut, Misina-tető, Dömör-kapui sétatűt, Kantavári-kőfejtő és völgy, Karolina külfejtés), Komló, Zobák, Csengőhegy, Magyarereggy (Márevári-völgy), Danicz-pusztá, Zengővárkony, Nagypall	458
1985	6 előadóülés	40		Terepbejárás: Füle, Balatonfőkajár, Szabadbattyán, Velencei-hegység (23 fő); Rétegtani Továbbképző Tanfolyam (17 előadás, 85 fő); Terepbejárás: Szombathely, Torony, Cák, Sopron, Fertőrákos, Brennbergbánya (26 fő)	249
1986	8 előadóülés	18		Terepbejárás: Gyöngyösvisonta, Szurdokpüspöki, Kozárd, Mátraverebély-Szentkút, Kisterenye, Rákóczi telep, Reesk, Darnó, Parád, Ilona-völgy (32 fő)	169
1987	7 előadóülés	14		Terepbejárás: Erdőbénye, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Kovácsvágás, Telkibánya, Abaújvár, Gönc, Boldogkőváralja, Csekeháza, Mád, Megyaszó (40 fő)	166
1988	7 előadóülés	19		25 éves az Őslénytani-Rétegtani Szakosztály: rendezvény Sümegen; Terepbejárás: Sümegi bazis és Mogyorósdomb, Szóc, Padragkút, Pécsely, Aszófő, Tihany, Balatonfüred, Csopak, Vörösberény, Sóly, Bakonybél, Borzavár, Bakonyhána, Fehérvárcsurgó	?
1989	4 előadóülés 1 klubdelután	8			?
1990	4 előadóülés	33		Paleobotanikai Ankét (7 előadás); Bükk Rétegtani Ankét (4 előadás); Bükk Ankéthez kapcsolódó terepebejárás ; Balaton-felvidéki Triász Rétegtani Ankét (8 előadás); Paleobotanikai Ankét (8 előadás)	?
1991	5 előadóülés	30		Terepbejárás: Nekézseny, Rudabánya, Martonyi, Aggtelek, Jósvalfő, Perkupa, Szőlősárdó, Telekes-völgy, Rakacaszend; Pannon Ankét (15 előadás)	?
1992	5 előadóülés	40		Terepbejárás: a Kelet-Mecsek jura, alsó-kréta és miocén képződményei	?
1993	4 előadóülés	22			?
1994	3 előadóülés	14		Terepbejárás: Tatabánya, Dudar, Ajka, Darvastó, Padragkút, Úrkút, Úrhida; Gerinces Paleontológiai Ankét (8 előadás)	?
1995	6 előadóülés	32			?
1996	6 előadóülés	37			?
1997	8 előadóülés	19		Terepbejárás: a Pálvölgyi-barlangtól a Hármashatár-hegyig	?
1998	1 előadóülés 1 vándorgyűlés	20	20	Terepbejárás: Tata, Kálvária-domb; Tardos, Nagy-Teke-hegy; Nyergesújfalu, Sánc-hegy; Süttő, Diósvölgyi bánya; Tata, téglagyár	60
1999	2 előadóülés 1 vándorgyűlés	21	32	Terepbejárás: Noszvaj, Kiseged; Eger, Wind-téglagyár; Nagyvisnyó, vasúti bevágások és Bálvány-észak; Répáshuta, Kövesvár; Mónosbél	97
2000	4 előadóülés 1 vándorgyűlés	24	29	Terepbejárás: Tihany, Fehérszoros, barátságok; Katrabóca; Márkó, Som-hegy; Várpalota, Szabó-bánya; Felsőörs, Forráshegy; Terepbejárás Néza és Csóvár között (28 fő)	157
2001	1 vándorgyűlés	15	47	Terepbejárás: Hird, homokbánya; Pécs, Danicz-pusztá; Pécs-Vasas; Magyarereggy, Márevári-völgy; Bükkösd, kőfejtő	80
2002	1 előadóülés 1 vándorgyűlés	21	33	Terepbejárás: Pásztó, Múzeum; Ipolytarnóc; Mátraverebély-Szentkút; Hasznos	77
2003	2 előadóülés 1 vándorgyűlés	25	31	Terepbejárás: Zirc, Múzeum; Olaszfalu, Eperjes-hegy; Dudar, Bakonyoszlop; Csesznek, Várhegy; Zirc-Borzavár; Lókút, Fenyveskút	109
2004	3 előadóülés 1 vándorgyűlés	28	26	Terepbejárás: Somberek, agyagbánya; Szava, Pipes-hegy; Máriagyűd, Szabolcsi-völgy; Siklós, Rózsabánya; Villány, Templom-hegy; Beremend, kőfejtő	148
2005	1 vándorgyűlés	20	14	Terepbejárás: Ohábonor; Szacsal; Szentpéterfalva; Demszus; Nalácvid; Rákosd; Zeykfalu; Kolozsvár, Plecska-völgy; Magyargyerőmonostor	44

II. táblázat. folytatás

Table II. continuation

Év	Rendezvény	Előadás	Poszter	Kiemelt rendezvény, Terepbejárás	Összes résztvevő
2006	1 vándorgyűlés	23	9	Terepbejárás: Ajka, Köleskepe-árok; Szóc, Malom-völgy; Pula, alginithánya; Úrkút, Csárda-hegy, mangániszaptároló; Iharkút	47
2007	1 vándorgyűlés	30	14	Terepbejárás: Budapest, Szépvölgy; Fót, Somlyó-hegy; Csóvár; Kismaros; Zebegény; Szob; Terepbejárás Bükkábrányban (22 fő)	86
2008	1 vándorgyűlés	18	11	Terepbejárás: Osztramos; Dernő; Melléte; Beretke; Aggtelek; Jósvafő, Baradla-barlang; Mályi, téglagyár	49
2009	2 előadói ülés 1 vándorgyűlés	30	23	Terepbejárás: Szentmargitbánya, régi vámház, Ilummel-kőfejtő, Lenk-kőfejtő; Gainfarn; Hengersdorf; Hundsheim; Pellendorf	116
2010	1 vándorgyűlés	24	15	Terepbejárás: Gánt, Bányatelep, Bagoly-hegy; Pusztavám, Jágerakasztó; Árkipusztá; Gerencsértvár; Tatabánya, Kálvária-hegy	54
2011	1 vándorgyűlés	28	19	Terepbejárás: Bukovac; Sremski Karlovci; Beočin; Crveni Čot Beočin útbevágás; Beli Kamen; Mutalj	59
2012	1 előadói ülés 1 vándorgyűlés	25	10	Terepbejárás: Nyírespuszta; Sümeg, oktatóközpont, Sintérlapi-kőfejtő; Baltavár; Köveskál	118
2013	1 vándorgyűlés	36	16	Terepbejárás: Kishajmás; Kovácsszénájai-tó; Pécs, Remete-rét; Réka-völgy; Villány, Templom-hegy	61

Készült a Földtani Közöny társulati rovat alapján; Néhány évről hiányoznak a részvételi adatok; A kiemelt rendezvények adatait csak tájékoztatóként említem, de szerepelnek az összesített előadásszámban és résztvevő számban is.

Compiled after the Society columns in the Földtani Közöny; Numbers of participants are missing in some years; Data of prominent larger meetings and field trips are only for information, they are also included in summarized numbers of presentations and participants.

ahol többnyire számos előadás hangzott el, és a résztvevők száma akár a 100 főt is meghaladta (II. táblázat). Számos esetben előfordult, hogy a szakosztály más szervezetekkel közösen rendezett előadói üléseket, és a közreműködő partnerek igen változatos együttműködések mutatnak. Leggyakrabban természetesen a Magyarhoni Földtani Társulat egyéb szervezetei voltak a partnerek (Általános Földtani Szakosztály, Budapesti Területi Szervezet, Ásványtan-Geokémiai Szakosztály, Tudománytörténeti Szakosztály, Ifjúsági Bizottság, Szénkőzettani Munkabizottság). Emellett azonban jól mutatják a szélesebb körű szakmai kapcsolatokat az ELTE Őslénytani Tanszékével és Földtani Tanszékével, az MTA Paleontológiai Tudományos Bizottságával, a Magyar Rétegtani Bizottsággal, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulattal, a Magyar Természettudományi Múzeummal, vagy a Magyar Biológiai Társaság Ifjúsági Csoportjával közösen szervezett programok. Az 1990-es évek elején gyakoriak voltak az OTKA által támogatott kutatások eredményeit bemutató előadói ülések. A szakosztály életét 1972-től színesíti új elemként a kirándulások és terepbejárások szervezése. Ezek kezdetben ritkábban, majd az 1970-es évek végétől évi rendszerességgel mutatták be az érdeklődőknek Magyarország változatos geológiai kifejlődésű területeit (II. táblázat).

A szakosztály vezetői már a kezdetektől törekedtek rangos külföldi vendégek meghívására, akik többnyire kiemelkedően sikeres előadásokat tartottak. Az 1963. november 11-én tartott intézőbizottsági megbeszélés napirendjén szerepelt a Német Demokratikus Köztársaság Földtani Társulatának Őslénytani Szakcsoportjával való együttműködés. Ennek eredménye lehetett az 1964. június 8-án tartott közös klubest a Szénkőzettani Munkabizott-

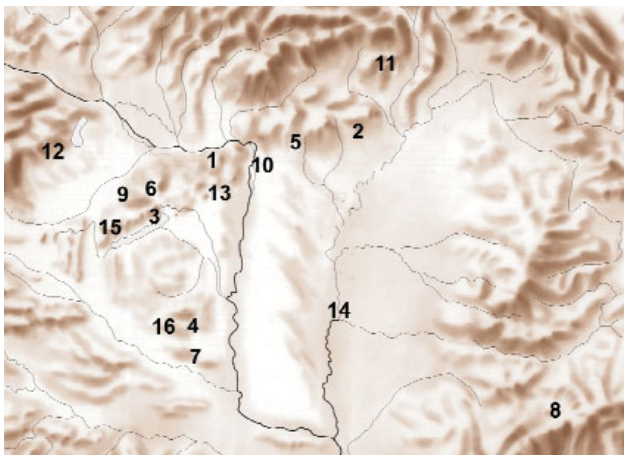
sággal, ahol Günter KRUMBIEGEL (Halle) tartott előadást Geiseltal barnakőszéntelepeinek földtani felépítéséről és ősmaradványairól. További neves külföldi előadók voltak a kezdeti években Roman Fedorovich GEKKER (Moszkva), Helmut ZAPFE (Bécs), Klaus KERKMANN (Weimar), Franz KAHLER (Klagenfurt), Rajko PAVLOVEC (Ljubljana), Erich THENIUS (Bécs) és Arnold ZEISS (Erlangen). A Középső-Paratethys neogén gerinctelen ősmaradványait kutató élvonalbeli szakemberek is rendszeres vendégek és előadók voltak, mint például Jan SENEŠ (Pozsony), Adolf PAPP (Bécs), Fred RÖGL (Bécs) és Fritz STEININGER (Bécs). Akkoriban némileg meglepő módon angol kutatók is gyakran előfordultak rendezvényeinken M. BLACK (Cambridge), Nicol MORTON (London) valamint Hugh JENKYN (Oxford) személyében. Kiemelkedő esemény volt a világhírű J. B. CORLISS (Princeton, USA) előadássorozata a mélytengeri hévforrásokkal kapcsolatos kutatásokról.

„A vándorgyűlések korszaka”

A földtudományokon belüli specializálódás az 1980-as és 90-es években egyre inkább fokozódott. Ez oda vezetett, hogy már az Őslénytani-Rétegtani Szakosztályon belül sem feltétlenül értette meg egymás munkáját és előadását a paleobotanikus és a gerinces paleontológus, vagy a Mollusca specialista és a szekvenciasztratigráfiával foglalkozó szakember. Részben ennek következtében, másrészt a folyamatosan fokozódó munkahelyi elfoglaltságok miatt egyre nehezebbé vált az előadói ülések megszervezése, és ezzel egyidejűleg jelentősen csökkent azok látogatottsága. A vándorgyűlések lehetőségét már BALDI (1978) felvetette a szak-

osztály 15 éves fennállása idején, de a megvalósításra csak az 1990-es évek végétől került sor. Az 1997-ben megválasztott vezetőség első ülésén a Kanadából éppen akkor hazatért PÁLFY József vetette fel az ötletet, amit a vezetőség HABLY Lilla elnökkel az élen felkarolt. Ez a rendezvényforma már az első alkalmaktól fogva igen népszerűnek bizonyult, és évről évre ismétlődő sikere alapján napjainkig ez a szakosztály működésének a legfontosabb terepe (II. táblázat). Az utóbbi másfél évtizedben egyéb rendezvényeket, hagyományos előadóüléseket vagy terepbejárásokat csak különleges esetekben rendezünk. Erre kiváló példa volt a bükkábrányi pannóniai mocsárciprus-erdő felfedezése. A lelőhelyet heteken belül a helyszínen tekintette meg egy alkalmi szakosztályi rendezvény lelkes csapata, mielőtt Ipolytarnócra és Miskolcra szállították a konzervált maradványokat.

A rendszerint vidéken megtartott vándorgyűlések (1. ábra) megoldották azt a problémát, hogy a havonta (később kéthavonta) szervezett előadóülések látogatottsága folyamatosan csökkent, mivel az előadók mellett többnyire csak

1. ábra. Az eddigi Magyar Őslénytani Vándorgyűlések helyszínei (1998–2013)
1 – Tata, 1998; 2 – Noszvaj, 1999; 3 – Tihany, 2000; 4 – Pécsvárad, 2001; 5 – Pásztó, 2002; 6 – Zirc, 2003; 7 – Beremend, 2004; 8 – Hátszeg, 2005; 9 – Ajka, 2006; 10 – Budapest, 2007; 11 – Szögliget, 2008; 12 – Sopron, 2009; 13 – Csákvár, 2010; 14 – Szeged, 2011; 15 – Uza, 2012; 16 – Orfű, 2013

Figure 1. Locations of the Hungarian Palaeontological Meetings (1998–2013)

a bemutatott témák iránt közvetlenül érdeklődő kollégák jelentek meg. A tapasztalatok szerint az évente egyszer, körülbelül azonos időben rendezett vándorgyűléseken az aktív hazai paleontológusok túlnyomó többsége meg akarja mutatni legújabb kutatási eredményeit, és egyúttal meghallgatja mások előadását. Alkalmanként más szakterületek képviselői is megjelennek ezeken a rendezvényeken. A vándorgyűlés megteremtette annak a lehetőségét, hogy egy új műfajt is meghonosítsunk a poszterek formájában. Ezeket addig csak nemzetközi rendezvényekről ismerhettük, de a hagyományos hazai előadóülések nem adtak lehetőséget ezek bemutatására. Ezen a téren a pécsvárad vándorgyűlés jelentette a csúcspontot, ahol csaknem 50 poszter lógott a falakon (itt volt a legmagasabb a résztvevők száma is 80 fővel). A poszterek iránti lelkesedés aztán egy idő után lecsökkent és a vándorgyűlési résztvevők többsége inkább

visszatért az előadások tartásához. Részben ennek következtében a kezdetben 2 napos rendezvényt hamarosan 3 naposra kellett kibővíteni (először Zircen, 2003-ban). A fokozódó előadókédvet jelzi, hogy a legutóbbi, Orfűn rendezett vándorgyűlésen az átlagosnak nevezhető részvétel mellett is olyan sok előadást jelentettek be a résztvevők, hogy a 3 napos rendezvény ellenére is 15 percre kellett csökkenteni az előadások hosszát a szokásos 20 percről.

A vándorgyűlések szervezői számára mindig nagy örömet jelentett, hogy a résztvevők jelentős része az Őslénytan iránt érdeklődő egyetemi és főiskolai hallgatókból áll (főleg az ELTE-ről és az egi főiskoláról, de rendszeresen jelentek meg hallgatók Szegedről, Pécsről és Miskolcra is). Néhány alkalommal előfordult, hogy középiskolások is jelentkeztek a vándorgyűlésre, sőt posztert mutattak be. A hallgatók aktív részvételét a vezetőség azzal is igyekszik elősegíteni, hogy számukra versenyt hirdet a legjobb hallgatói és PhD hallgatói előadás és poszter kategóriában. A nyertesek díjazását kezdetben a Koch Alapítvány, később pedig a Hantken Miksa Alapítvány nagyvonalú támogatása tette lehetővé. Így a szakmai utánpótlás képviselői rendszeresen és nagy számban vannak jelen a rendezvényeken, ugyanakkor sajnos a nyugdíjas kollégáink közül egyre kevesebben tudják vállalni a részvételt a 3 napos vidéki vándorgyűléseken. Ennek hátterében nyilván összetett okok húzódnak meg, és ezt csak úgy tudjuk ellensúlyozni, hogy a vándorgyűlések mellett igény esetén hagyományos előadóületeket is szervez a szakosztály budapesti helyszínen. Az utóbbi években azonban az aktív paleontológusként, vagy geológusként dolgozó kollégáink közül is többen maradtak távol azért, mert OTKA és egyéb pályázati források hiányában, a munkahelyek támogatása nélkül nem tudták vállalni a részvételi díj befizetését. Történik ez annak ellenére, hogy a vándorgyűlések szervezése során a kezdetektől fogva a minél alacsonyabb részvételi díjak megállapítását tartották szem előtt a szervezők.

Néhány helyszínen önkormányzati támogatást is kaptunk, sőt esetenként a helyi polgármesterek köszöntötték a rendezvények résztvevőit (Pásztó, Beremend, Ajka). A pécsvárad önkormányzati támogatás tette lehetővé több erdélyi kollégánk részvételét a 4. vándorgyűlésen. Ennél is jelentősebb segítséget jelentett, hogy számos alkalommal sikerült olyan helyszínt választani, ahol a helyben, vagy a közelben élő és dolgozó kollégáink közreműködésére is számíthatunk. A vezetőségi tagok mellett évek óta rendszeresen segíti a szervező munkát, valamint az előadáskivonat és kirándulásvezető kötet szerkesztését BOSNAKOFF Mariann. Minden alkalommal voltak önkéntes segítők is, akik változatos módokon működtek közre a szervezésben.

A vándorgyűléseken rendszeresen adtak elő neves külföldi meghívott előadók. Emlékezetes volt például David UNWIN (Berlin) előadása Ajkán a pterosauriak paleobiológiájáról, Budapesten pedig Wolfgang KIESSLING (Berlin) a paleobiológiai adatbázis felhasználási lehetőségeit ismertette a paleobiodiverzitás kutatásában. A meghívott előadók személye sokszor azt a célt is szolgálta, hogy a szomszédos országok hasonló profilú szervezeteivel felvegyük, vagy tovább mélyítsük a szakmai kapcsolatokat. Ennek keretében

tartott előadást Budapesten Ioan BUCUR (Kolozsvár) a mezozoos sekélyvízi karbonátokról, Szögligeten Jan SOTÁK (Besztercebánya) a kárpáti flistenger klíma- és környezet-változásáról; Sopronban Martin ZUSCHIN (Bécs) a közép-soparathysi paleokommunitások dinamikájáról; Szegeden Ljupko RUNDIĆ (Belgrád) a Fruška Gora neogén és kvarter történetéről. Ez utóbbi két előadás jelentős részben a másnapi ausztriai, illetve szerbiai terepbejárást készítette elő. Csákváron Michał KROBICKI (Krakkó) a Pieniny-szirtöv geológiáját ismertette. A legutóbbi két vándorgyűlésen a társulattól független nemzetközi együttműködések keretében Magyarországon tartózkodó külföldi kollégák tartottak izgalmas előadásokat. A nápolyi Mariano PARENTE (LESS György vendége) a stroncium-izotóp sztratigráfia működését és előnyeit, míg a francia Frédéric LACOMBAT (KOVÁCS János együttműködő partnere) az európai orrszarvúak plio-pleisztocén történetét ismertette. Külföldi előadók a vándorgyűlésektől függetlenül is szerepeltek alkalomszerűen a szakosztály programjában: Roland MUNDIL (Berkeley) a perm-triász határeseményekről (2003), Angela MILNER (London) a kínai tollas dinoszauruszokról (2004), Paul SMITH (Vancouver) a Kanadai-Kordillerák jura ősmaradványairól (2006) tartott előadást.

A vándorgyűlések helyszínének kiválasztásában mindig nagy szerepet játszanak a terepbejárási lehetőségek. A minél hosszabb és tartalmasabb terepi program iránti igény nagy szerepet játszott abban, hogy a rendezvény három naposra bővült 2003-tól. A kirándulásokat a helyi adottságok figyelembe vételével mindig a lehető legváltozatosabbra terveztük mind a rétegtani kort, mind a tanulmányozható ősmaradványcsoportokat tekintve. A terepi feltárások mellett számos esetben látogattunk meg őslénytani témájú kiállításokat (Pásztó, Zirc, Harkány, Budapest, Bad Vöslau). Az ajkai vándorgyűlés emlékezetes pillanata volt, hogy részt vehettünk a Köleskepe-árok geológiai tanösvényének avatásán.

A hazai terepen szervezett első hét találkozó után a 8. Magyar Őslénytani Vándorgyűlés alkalmából léptünk ki először az országhatáron túlra, és ekkor ráadásul az egész rendezvény Erdély területén zajlott. A szervezőmunkát váratlan bonyodalmak nehezítették, és egészen az utolsó pillanatig bizonytalanságot okozott, hogy az erdélyi magyar kollégák váratlan segítőkészségével szemben a vándorgyűlésünk hivatalos romániai fogadtatása nem volt túl szívélyes. Bár a Hátszegi-medence szakmai idegenforgalmi vonzerejét geopark létrehozásával kívánták kihasználni bukaresti kollégáink, mégis akadályok nehezítették törekvésünket, hogy magyar paleontológusok láthassák a híres hátszegi, kréta gerinces lelőhelyeket. Ennek köszönhetően a szentpéterfalvai terepbejárást során talált gerinces leletet (Theropoda dinoszaurusz végtagsontja) csak hosszas tépelődést után sikerült diplomáciai bonyodalmak nélkül publikálni (KESSLER et al. 2005). WANEK Ferenc kollégánk jóvoltából a paleontológiai feltárások mellett néhány műemléki és kultúrtörténeti megálló is színesítette és tette emlékezetessé az erdélyi programot. Ezt követően nem szerveztünk határon kívüli vándorgyűléseket, de amikor a határ közelében volt a rendezvény, akkor a terep-

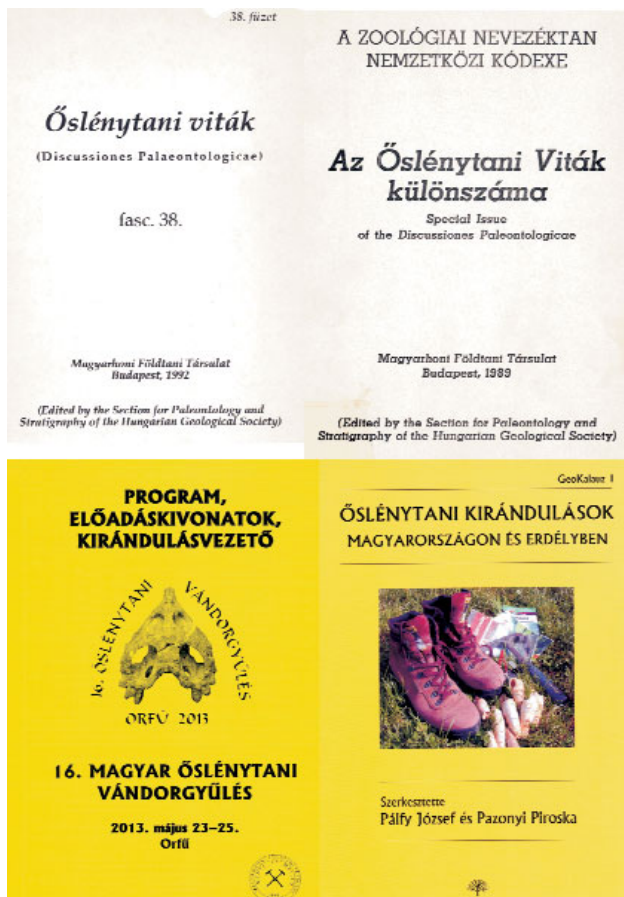
bejárások során átkalandoztunk a határokon túlra is. Szögligetről még csak néhány megálló erejéig mentünk át Dél-Szlovákiába, később azonban már egész napos határon túli terepbejárást tartottunk Sopronból a Bécsei-medencébe és Szegedről a Fruška Gorába. Az évek során többször felvetődött valamilyen alföldi helyszín, de a végső érvet ellene mindig a korlátozott terepbejárási lehetőségek jelentették. Végül ez utóbbi esetben ezt a problémát sikeresen megoldottuk a szegedi helyszínhez kapcsolódó szerbiai terepbejárással. A vidéki helyszínek sorában egyetlen kivételként a jubileumi 10. vándorgyűlést szerveztük Budapesten a Magyar Természettudományi Múzeumban.

Ahol a vándorgyűlés helyszíne lehetővé tette, ott nyilvános ismeretterjesztő előadások tartásával is próbálkoztunk. Pásztón FÖZY István az erdélyi dinoszauruszokról, Zircen MAGYAR Imre a Pannon-tó képződményeiről, Beremenden KORDOS László a helyszín gerinces paleontológiai kutatástörténetéről, Ajkán GALÁ CZ András a környék geológiájáról, míg ŐSI Attila a bakonyi őshüllőkről tartott izgalmas előadást. Az adott helyszín aktualitásait figyelembe véve Budapesten ŐSI Attila az éppen akkor a Magyar Természettudományi Múzeum kiállításán megtekinthető patagóniai dinoszauruszokról, Sopronban DULAI Alfréd a „lajtamészokról”, Szegeden MAGYAR Imre és SZTANÓ Orsolya a város alatt található képződményekről beszélt. Néhány esetben nem külső közönség, hanem saját magunk számára tartottunk lazább tartalmú áttekintő előadást: Csákváron BUDAI Tamás a Vértes földtani kutatásáról, Uzsán HAAS János a sümegi bázis történetéről tartott gazdagon illusztrált, érdekes előadást.

A szakosztály kiadványai

Röviden érdemes megemlíteni a szakosztály gondozásában megjelent kiadványokat (2. ábra). Már az 1963. április 29-én tartott intézőbizottsági ülés napirendjén szerepelt a vitaanyagok sokszorosításának kérdése és lehetősége. Nem sokkal ezután, 1963 augusztusában meg is jelent az Őslénytani Viták első füzetete. Célja az előadóületeken elhangzott előadások és az azokat követő élénk szakmai viták megörökítése volt. Az a kezdeti terv, hogy a kiadvány folyóirattá váljon, sajnos nem valósult meg, sőt a szabályos időközönkénti megjelenés is gondot okozott már a kezdetektől fogva. Az 1969. évi 12. füzetből némileg változott a megjelenés és az arculat GALÁ CZ András szerkesztői munkája eredményeképpen, DUDICH Endre révén pedig rövid idegen nyelvű összefoglalók is követték a cikkeket. Az utolsó, 38. szám végül 1992-ben jelent meg. Az egyes számok tartalma kiválóan tükrözi az előadóületek tematikájának változatosságát. Kiemelkedő jelentőségű volt az Őslénytani Viták különszámaként 1989-ben megjelent Zoológiai Nevezéktan Nemzetközi Kódexének kiadása GOZMÁNY László fordításában, 170 oldal terjedelemben.

A Magyar Őslénytani Vándorgyűlések 1998-as indulása óta évi rendszerességgel jelennek meg a szakmai köre-

2. ábra. Az Óslénytani-Rétegtani Szakosztály kiadványai: Óslénytani Viták; Óslénytani Viták különszám; Vándorgyűlések előadaskivonat- és kirándulásvezető füzetek; Az első 10 vándorgyűlés kirándulásvezetőit tartalmazó kötet
Figure 2. Publications of the Palaeontological-Stratigraphical Section: *Discussiones Palaeontologicae*; *Special volume of Discussiones Palaeontologicae*; *Abstract and field guide booklet of Hungarian Palaeontological Meetings*; *Book of the field guides of the first ten Hungarian Palaeontological Meetings*

inkben, magunk között csak „sárga füzetek”-nek nevezett program, előadaskivonat és kirándulásvezető füzetek. Ezeket a résztvevők mellett a nagyobb kutatóhelyek könyvtárai is rendszeresen megkapják, és utólag is szabadon letölthetőek a társulat honlapjáról. Jelentős előrelépést jelentett a korábbi előadóiülésekhez képest, hogy ezekben a füzetekben az előadások és poszterek anyagának rövid összefoglalása megjelenik nyomtatásban, így tartósabb nyomot hagy az utókor számára, mint ha pusztán az előadók neve és az előadás címe szerepelne az évkönyvekben. A füzetek második felében található a terepbejáráshoz kapcsolódó részletes és informatív kirándulásvezető számos illusztrációval és irodalmi hivatkozással. A Budapesten rendezett, jubileumi 10. Magyar Óslénytani Vándorgyűlés alkalmából az első 10 vándorgyűlés kirándulásvezetője önálló kötetbe szerkesztve is megjelent (PÁLFY & PAZONYI 2007). A Hantken Kiadó által jegyzett könyv nagy népszerűségnek örvend nem csak a vándorgyűlések rendszeres látogatói között, hanem a geológushallgatók és kollégák mellett a szakmához szorosan nem kötődő természetjárók körében is. Ez a siker remélhetőleg arra ösztönzi majd a szakosztály

vezetőségét, hogy a közeledő 20. Vándorgyűlésre a következő kötet szerkesztését és kiadását is felvállalja.

Konklúziók, jövőbeni tervek

Áttekintve és nyomon követve a programokat a Földtani Közlöny hasábjain, egyértelműen megállapítható, hogy a Magyarhoni Földtani Társulat Óslénytani-Rétegtani Szakosztálya programokban gazdag, igen változatos és eseménydús 50 évet tudhat maga mögött. A statisztikák szerint 237 előadóiülés, 23 klubdelután, 16 vándorgyűlés és 17 egyéb nagyrendezvény során 1263 előadás és 349 poszter bemutatására került sor. Emellett 34 terepbejárás és kirándulás során 236 lelőhelyet tekinthettek meg kollégáink Magyarországon és a környező országokban (II. táblázat).

Az elmúlt 16 év alapján felmerül a kérdés, hogy mire vezethető vissza a vándorgyűlések töretlen sikere? A paleontológusok számára ez a legnagyobb hazai fórum az új eredményeik bemutatására. A fiataloknak bizonyítási lehetőséget és ismertséget biztosít a rendezvény. A kezdő szakemberek számára az sem közömbös, hogy az elnyerhető díjakkal a szakmai önéletrajzukat erősíthetik. Mindenki számára hasznos évente legalább egyszer a személyes kapcsolattartás a más intézményekben dolgozó kollégákkal, és a hazánkban folyó aktuális paleontológiai kutatások áttekintésének lehetősége. A hagyományos előadóiülésekkel szemben előny, hogy a rövid összefoglalók megjelenítésével nyoma marad az előadások elhangzott, illetve a posztereken bemutatott eredményeknek. A változó vidéki helyszínek lehetőséget biztosítanak kicsit kiszakadni a mindennapi életünkből, a néhány napos „bentlakásos” életforma pedig emberileg is közelebb hozza egymáshoz a szakterület művelőit. Ezt igazolja, hogy általában azok bizonyultak a legnépszerűbb helyszíneknek, amelyek távol voltak nemcsak a városi, hanem akár a falusi nyüzsgéstől is (Szögliget: Szalamandra Ház, Csákvár: Boglár-tanya, Uzsa: Hubertus Panzió, Orfű: Rácztanya).

A vándorgyűléseken rendszeresen részt vevő számos egyetemi hallgató és fiatal kolléga, valamint kollégáink nemzetközileg is versenyképes kutatási eredményei azzal a reménnyel kecsegtetnek, hogy a sikeres első 50 év után a szakosztály története még sokáig folytatódhat hasonlóan színvonalas programokkal.

Köszönetnyilvánítás

Köszönöm a szakosztály vezetőségi tagjainak (VÖRÖS Attila, PÁLFY József, ŐSI Attila, FÖZY István, HABLJ Lilla, GALÁCS András), hogy a kézirat átolvasásával és hasznos észrevételeikkel segítettek ennek a cikknek a megszületését. Külön köszönöm Vörös Attilának az I. fotótábla összeállításában nyújtott segítséget. A II. fotótáblához Fözy István bocsátott rendelkezésre vándorgyűlési fotókat. SZTANÓ Orsolya részletes szerkesztői észrevételei jelentősen hozzájárultak a cikk színvonalának javításához.

Irodalom — References

- BÁLDI T. 1978: Az Őslénytani-Rétegtani Szakosztály 15 éves működésének mérlege. — *Földtani Közlöny* **108**, 231–234.
- KECSKEMÉTI T. 1991: 25 éves az Őslénytani-Rétegtani Szakosztály. — *Őslénytani Viták* **36–37**, 7–11.
- KESSLER E., GRIGORESCU D. & CSIKI Z. 2005: *Elopteryx* revisited — A new bird-like specimen from the Maastrichtian of the Hațeg Basin (Romania). — *Acta Palaeontologica Romaniae* **5**, 249–258.
- PÁLFY J. & PAZONYI P. (szerk.) 2007: *Őslénytani kirándulások Magyarországon és Erdélyben*. — Hantken Kiadó, Budapest, 260 p.
- Kézirat beérkezett: 2013. 11. 10.

I. tábla — Plate I

Képek a szakosztály múlt századi életéből — *Life of the Palaeontological-Stratigraphical Section in the last century*

1. A szakosztály első, harmadik és ötödik elnöke: BOGSCH László, GÉCZY Barnabás és KECSKEMÉTI Tibor (1966)
2. A második elnök, CSEPREGHYNÉ MEZNERICS Ilona (1966)
3. Az első titkár és egyben negyedik elnök, BÁLDI Tamás (1973)
4. A második titkár és az Őslénytani Viták szerkesztője, GALÁ CZ András (1972)
5. Az első szakosztályi kirándulás (Perbál, 1972)
6. A szakosztály kirándulóit vendégül látta FÜLÖP professzor a tatai Kálvária-dombon (1972)
7. Szakosztályi kirándulás Rudabányára (1981)
8. A hatodik elnök, VÖRÖS Attila (1992)
9. A hetedik elnök, MÜLLER Pál
10. A nyolcadik elnök, HABLY Lilla (1999)
11. A 25 éves jubileumi kirándulás résztvevői Szőcön (1988)
12. A „vándorgyűlési mozgalom” elindítója, PÁLFY József

1. *First, third and fifth chairs of the Section: László BOGSCH, Barnabás GÉCZY and Tibor KECSKEMÉTI (1966)*
2. *Second chair: Ilona CSEPREGHY-MEZNERICS (1966)*
3. *First secretary and fourth chair: Tamás BÁLDI (1973)*
4. *Second secretary and editor of *Discussiones Palaeontologicae*: András GALÁ CZ (1972)*
5. *First field trip of the Section (Perbál, 1972)*
6. *Participants of the first field trip were entertained by Professor József Fülöp at the Kálvária Hill, Tata (1972)*
7. *Field trip at Rudabánya (1981)*
8. *Sixth chair: Attila VÖRÖS (1992)*
9. *Seventh chair: Pál MÜLLER*
10. *Eighth chair: Lilla HABLY (1999)*
11. *25 years anniversary field trip participants at Szőc (1988)*
12. *Founder of the “period of annual meetings” József PÁLFY*

II. tábla — Plate II**Életképek a Magyar Őslénytani Vándorgyűlések korszakából — Moments from the period of
Hungarian Palaeontological Meetings**

1. Tanösvény avatás Ajkán, a Köleskepe-árokban (2006)
2. Kávészünet Szögligeten (2008)
3. A pulai orrszarvú maradványa Zircen a Bakonyi Természettudományi Múzeumban (2003)
4. Pálinkakóstolás vacsora előtt (Csákvár, 2010)
5. Viharos terep Beremenden (2004)
6. Szigorú munkavédelmi előírások a beočini bányában (2011)
7. Útbaigazító tábla Csákváron (2010)
8. Szakosztály kirándulás a bükkábrányi lelőhelyen (2007)
9. Vándorgyűlési csoportkép Bérbaltaváron, KORDOS László birtokán (2012)

1. *Initiation ceremony of Educational Path at Köleskepe Trench, Ajka (2006)*
2. *Coffee break at Szögliget (2008)*
3. *Rhinoceros fossil from Pula in the Bakony Natural History Museum, Zirc (2003)*
4. *Schnaps taster before dinner (Csákvár, 2010)*
5. *Stormy field trip at Beremend (2004)*
6. *Strict labour safety rules in Beočin Mine (2011)*
7. *Direction information at Csákvár (2010)*
8. *Section field trip at Bükkábrány locality (2007)*
9. *Hungarian Palaeontological Meeting group photo at Bérbaltavár, on the private land of Professor László KORDOS (2012)*

